

קול שופר

א. חשבי על הרגע בו נשמעת תקיעת השופר בבית הכנסת בראש השנה. כיצד את מרגישה ברגע זה? מהי משמעותו עבורך?

ב. קראי את הפסוקים שלפנייך. איזה מועד הם מתארים? מה צריך לעשות ביום זה? מה ניתן ללמוד על חג זה משמו?

ויקרא כ"ג

(כג) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ יְהִי לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכוֹרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לְה'

במדבר כ"ט

(א) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יְהִי לָכֶם

ג. קראי את דברי הפרשנים שלפנייך למילים "זכרון תרועה". על איזה קושי הם עונים? מה ההבדל בין פירושו של החזקוני לשני הפירושים האחרים?

רש"י:

זכרון תרועה - (ר"ה לב) זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל:

חזקוני:

זכרון תרועה - ע"י התרועה תהיו נזכרים לפני הקב"ה כדכתיב והרעותם ונזכרתם.

בעל הטורים:

(כד) שבתון זכרון תרועה - שבשבת אין תוקעין שאין תקיעת שופר דוחה שבת ואין בו אלא זכרון תרועה אבל במקדש תוקעין

ד. את מצוות התקיעה בשופר למדו חז"ל בגזירה שווה מהציווי על שנת היובל. לפנייך מקורות שונים בהם מופיעה תקיעת שופר. קראי אותם וכתבי מה מוסיף כל מקור לגבי מהותה של מצוות השופר?

שמות י"ט

(טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיט הַבְּקָר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזַק מְאֹד וַיִּתְּרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחֲנֶה:

(יז) וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְנַצְּבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר:

(יח) וְהָרַס יְהוָה אֶת הָעָם מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׂנוּ כַּעֲשֹׂן הַכֹּפֶשֶׁן וַיִּתְּרַד כָּל הָהָר מְאֹד:

(יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחָזַק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל:

ויקרא כ"ה

(ח) וספרת לה שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לה ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:

(ט) והעברת שופר תרועה בהקדש השבעי בעשור להקדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם:
(י) וקדשתם את שנת התמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשובו:

(יא) יובל הוא שנת התמישים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את גזריה:

עמוס ג

(ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יתחדו אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה

תהילים מ"ז

(א) למנצח לבני קרח מזמור:

(ב) כל העמים תקעו כף הריעו לאלהים בקול רנה:

(ג) פי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ:

(ד) ידבר עמים תחתינו ולאמים תחת רגלינו:

(ה) יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה:

(ו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר:

(ז) ימרו אלהים ימרו ימרו למלכנו ימרו:

מדרש רבא בראשית נ"ו ט'

"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבב בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו"

א"ר חנינא ב"ר יצחק כל ימות השנה ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכין בצרות ובראש השנה הן נוטלין שופר ותוקעין בו ונזכרים לפני הקב"ה והוא מוחל להם וסופן ליגאל בקרנו של איל שנאמר: וה' עליהם יראה ויצא כבדק חצו וה' אלוקים בשופר יתקע והלך בסערו תימן...

ה. למה מדמה המדרש את עם ישראל? מהי המשמעות של הקישור בין עקידת יצחק לתקיעת השופר?

מדרש רבא ויקרא כ"ט ג'

(ג) יהודה ברבי נחמן פתח (תהלים מז) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה. מאי טעם? עלה אלהים בתרועה. ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב: ה' בקול שופר. ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים

ו. כיצד מבין המדרש את המילה "תרועה" וכיצד את המילים "קול שופר"? מה מתרחש ע"י תקיעת השופר? כיצד את מבינה תהליך זה?

מדרש רבא ויקרא כ"ט ו'

(ו) ר' ברכיה פתח (תהלים פא) תקעו בחדש שופר ... בחדש זה תחדשו מעשיכם בשופר, בחדש הזה שפרו מעשיכם. אמר להן הקב"ה לישראל אם שיפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשופר הזה מה שופר זה מכניס בזה ומוציא בזה אני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים והופך לכם מדת הדין למדת רחמים אימתי בחדש השביעי:

ז. מהי משמעות תקיעת השופר ע"פ תחילתו של המדרש? מה הקשר בין צורתו החיצונית של השופר לבין המעבר מכיסא דין לכסא רחמים?

הנהגותיו של רבנו חיים מוולאזין, תלמידו הגדול של הגאון מווילנא, נשתמרו בידינו בחיבור שחיבר תלמידו, ושמו 'כתר ראש'. ושם בעניני ראש השנה כתוב כך:

"רבינו היה שמח מאד בעת תקיעת שופר, וכן אמר שצריך להיות ברוב שמחה וחדוה כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל עולמות שאנחנו עמו."

ח. מהי המשמעות הנוספת לתקיעת השופר הנלמדת

מדבריו של רב חיים מוולאז'ין?

ר' שלמה קרליבך על ראש השנה:

אני ממש צריך שתפתחו את שערי הלב. אם אני אשאל אתכם מתי הוא הרגע, היהדות, בתורה, שהכי ברור לכם שה' אחד? אתם תגידו לי תורות, ואני בטוח שכל אחד יגיד את הדבר הנכון, כי יש שני מיליון רגעים כאלה. אבל האמת היא שהרגע הכי ברור, הכי ברור שה' אחד, הוא: כשתוקעים בשופר. אתם יודעים, חברים, אם היה ברור לנו שבאמת ה' אחד - כל החיים שלנו היו משתנים. כל אחד חושב: כן, אני מאמין בקדוש ברוך הוא, אני יהודי קדוש, אני מתוק, אני חמוד...

אבל השאלה היא: מתי מש ממש ברור לכם לגמרי שהשם אחד? וכאן - ואני בטוח שזה ברור לכם: מה אנחנו עושים בראש השנה? מה כל העבודה של ראש השנה? ראש השנה הוא לא זמן, כמו שיש שחושבים, שבו אנחנו נאנחים ואומרים: אוי - וי! בשנה שעברה עשיתי כך וכך דברים לא בסדר, ואני יושב שם ופותח את המזוודה שלי, מוציא את כל החטאים שלי ומסדר אותם כדי לעשות לקב"ה עבודה יותר קלה, כי אני יודע שהוא מאד מסודר... הנה החטאים של יום רביעי, של יום חמישי, של שבת... ופתאום אני נזכר ששכחתי כמה חטאים בבית... אבל כולם יודעים שבראש השנה לא אומרים "על חטא". זה יהיה החילול הכי גדול של ראש השנה... בראש השנה אנחנו ממליכים את הקב"ה על העולם!!! ומלכותו תלויה בשאלה כמה אנחנו באמת יודעים שהוא המלך.

אם תשאלו אותי, למשל: האם הקייזר וילהלם הוא הקייזר של גרמניה? ואני אומר שאני לא כל כך בטוח... מה זאת אומרת? זאת אומרת שהוא לא באמת הקייזר, נכון? אם אני מסתפק בדבר אני נוטל מהמלכות שלו, נכון? מלכות, זה כשאני בטוח לגמרי. אבל באמת, כשאנחנו תוקעים בשופר, פתאום זה ברור: "אנא עבדא דקודשא בריך הוא" - אני עבדו של הקב"ה.

ט. על פי דבריו של רב שלמה קרליבך: מה נהיה ברור לנו כשאנו שומעים את תקיעת השופר?

י. נסו לסכם - המצווה המרכזית בראש השנה היא תקיעת השופר. מהי, אם כן, מהותו של יום זה?